

ANNA MAZUR-MILCZANOWSKA

Uniwersytet Wrocławski

„SPECJALNE” OSOBY PRAWNE.
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ
JAKO PRZEDSIĘBIORCA W OBECNEJ REGULACJI PRAWNEJ
ORAZ NA TLE PROJEKTU
KSIĘGI PIERWSZEJ KODEKSU CYWILNEGO

1. REGULACJA PRAWNA S.P.Z.O.Z.

Działalność samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej (dalej: s.p.z.o.z.) uregulowana została w ustawie o zakładach opieki zdrowotnej¹, (dalej: u.z.o.z.). Zgodnie z art. 8 ust. 2 w zw. z art. 1 ust. 1 u.z.o.z. publicznym zakładem opieki zdrowotnej jest wyodrębniony organizacyjnie zespół osób i środków majątkowych utworzony przez ministra lub centralny organ administracji rządowej, wojewodę, jednostkę samorządu terytorialnego, publiczną uczelnię medyczną lub publiczną uczelnię prowadzącą działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych lub przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego i utrzymywany w celu udzielania świadczeń zdrowotnych i promocji zdrowia. Przymiot „samodzielności” wiąże się z koniecznością pokrywania przez publiczny zakład opieki zdrowotnej, co do zasady, z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów, kosztów prowadzonej działalności i zaciąganych zobowiązań.

Przepisy ustawy ani inne przepisy prawa nie przesądzają *expressis verbis* o możliwości uzyskania przez s.p.z.o.z. statusu przedsiębiorcy lub możliwości prowadzenia przez te podmioty działalności gospodarczej. Jednakże taka możliwość wywodzona jest z dorobku orzecznictwa i polskiej doktryny prawa, aczkolwiek z pewnymi wyjątkami². Warto w tym miejscu również zauważyć, że art. 8a u.z.o.z. w swym pierwotnym brzmieniu wyraźnie wskazywał, że do zakładu opieki zdrowotnej nie stosuje się przepisów ustawy o działalności gospodarczej³ (da-

¹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r. (tekst jednolity Dz.U. 2007 Nr 14, poz. 89).

² P. Czepiel, *Glosa do uchwały SN z dnia 11 maja 2005 r., III CZP 11/2005*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 11/12, s. 304 n.; J.P. Naworski, *Glosa do uchwały SN z dnia 11 maja 2005 r., III CZP 11/2005*, „Monitor Prawniczy” 2006, nr 6, s. 322 n.

³ Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. (Dz.U. 1988 Nr 41, poz. 324 z późn. zm.).

lej: u.d.g.). Wspomniany przepis został zmieniony ustawą z dnia 14 lipca 2006 r.⁴ Nowelizacja wprowadziła w miejsce wskazanego przepisu zupełnie nowe uregulowanie odnoszące się do zagadnień związanych z publicznymi zakładami opieki zdrowotnej prowadzonymi przez jednostki badawczo-rozwojowe. W miejsce poprzedniego przepisu nie został wprowadzony zakaz stosowania do zakładów opieki zdrowotnej przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁵ (dalej: u.s.d.g.).

2. KONTROWERSJE ODNOŚNIE DO STATUSU S.P.Z.O.Z. O PRZEDSIĘBIORCY NA TLE OBECNEGO BRZMIENIA ART. 43¹ K.C.

Definicja przedsiębiorcy zawarta w art. 43¹ k.c. wskazuje na element podmiotowy i przedmiotowy, których realizacja wiąże się z uzyskaniem przyswojenia przedsiębiorcy w prawie cywilnym. Jako element podmiotowy wskazuje się, że przedsiębiorcą może być osoba fizyczna, prawna lub ustawowa⁶. Natomiast elementem przedmiotowym jest wymóg prowadzenia we własnym imieniu działalności gospodarczej lub zawodowej, przy czym brak w k.c. definicji takiej działalności lub odesłania do konkretnej definicji, znajdującej się w innym akcie prawnym. Oznacza to, że nieuprawnione jest bezpośrednio „przenoszenie” rozumienia pojęcia „działalność gospodarcza” lub „zawodowa” z innych aktów prawnych, jak choćby z art. 2 u.s.d.g., gdyż wypaczałoby to cel odrębnej regulacji pojęcia przedsiębiorcy w k.c.

Niewątpliwie jednak można uznać za pewne wskazówki definicje zawarte w innych aktach prawnych. W związku z tym zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie wskazywane są określone przesłanki, jakie musi spełnić określona działalność, aby uznana została za gospodarczą lub zawodową. Z przyczyn oczywistych w niniejszym opracowaniu pominięte zostanie zagadnienie działalności zawodowej. Powszechnie przyjmuje się, że przez działalność gospodarczą rozumie się określony ciąg działań powtarzalnych, wskazujący na stały charakter tej działalności, a nie okazjonalny⁷. Jako implikacja tak prowadzonej działalności oraz jej profesjonalnego charakteru wskazywana jest konieczność określonego zorganizo-

⁴ Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2006 Nr 143, poz. 1032).

⁵ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. (Dz.U. 2004 Nr 173, poz. 1807).

⁶ J. Frąckowiak, *System prawa prywatnego*, t. I. *Prawo cywilne — część ogólna*, red. M. Saffjan, Warszawa 2007, s. 1103 n.

⁷ J. Frąckowiak, *op. cit.*; T. Szancilo, *Przedsiębiorca w prawie polskim*, PPH 2005, 3, s. 4 n.; D. Czajka, *Działalność gospodarcza — przedmiotowa cecha związana z normatywnym pojęciem przedsiębiorcy*, „Gazeta Sądowa” 2004, 1, s. 14 n. Również orzecznictwo: uchwała SN (7 sędziów) z 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91, czy też postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00.

wania się przedsiębiorcy (na przykład posiadanie odpowiedniej infrastruktury lub kwalifikacji) oraz immanentnie z tym związana cecha trwałości w czasie prowadzonej działalności. Kolejnym wymogiem prowadzenia działalności gospodarczej jest uczestnictwo w obrocie gospodarczym. Podkreśla się również, że podmiot prowadzący działalność gospodarczą powinien zaspokajać potrzeby innych podmiotów, a nie wyłącznie swoje⁸. Natomiast nie jest jednoznaczne, czy prowadzenie działalności gospodarczej powinno mieć charakter zarobkowy⁹, czy też wystarczy, że jest podporządkowane zasadom racjonalnego gospodarowania¹⁰. Na tym tle powstaje najwięcej kontrowersji, które przekładają się na przyznanie lub nie s.p.z.o.z. przymiotu przedsiębiorcy. Regulacja art. 43¹ k.c. nie wymaga od osoby chcącej uzyskać status przedsiębiorcy spełnienia przesłanki formalnej, jaką jest wpis do odpowiedniego rejestru.

POGLĄDY ORZECZNICTWA

Orzecznictwo w odniesieniu do s.p.z.o.z wyrażnie opowiedziało się za traktowaniem tych podmiotów jako przedsiębiorców¹¹. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 maja 2005 r. (sygn. akt III CZP 11/05) w rozstrzygnięciu przedstawionego zagadnienia prawnego jednoznacznie orzekł, że sprawa o zapłatę ceny sprzętu medycznego, wszczęta przez przedsiębiorcę przeciwko s.p.z.o.z., jest sprawą gospodarczą. Zgodnie z postanowieniem art. 2 ust. 1 ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych¹² sprawami gospodarczymi są sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. Przedmiotem głównych rozważań SN było przyznanie s.p.z.o.z statusu przedsiębiorcy ze względu na nieprzynoszącą, co do zasady, zysku działalność takich jednostek. Jak już zostało wspomniane, w celu uzyskania przymiotu przedsiębiorcy niezbędne jest spełnienie przesłanek podmiotowych oraz przedmiotowych, o których mowa w art. 43¹ k.c. Zgodnie z art. 35b ust. 3 u.z.o.z. s.p.z.o.z. uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisu do KRS. Nie podlega również wątpliwościom, że działalność s.p.z.o.z. spełnia pozostałe przesłanki, powszechnie wymagane od przedsiębiorcy, jak choćby stały charakter prowadzonej działalności cechujący się dodatkowo profesjonalizmem świadczonych usług

⁸ J. Frąckowiak, *op. cit.*, s. 1104.

⁹ S. Gurgul, *Uczelnia niepaństwowa nie może upaść*, „Rzeczpospolita” z dnia 14 czerwca 2000 r.; W. Popiołek, *Komentarz KC*, t. I, Warszawa 2005, s. 156.

¹⁰ J. Frąckowiak, *op. cit.*, s. 1106. Takie stanowisko prezentuje również orzecznictwo: uchwała SN z dnia 11 maja 2005 r., III CZP 11/05, postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00, uchwała SN z dnia 30 listopada 1992, III CZP 134/92, uchwała NSA z dnia 17 grudnia 2001, FPK 13/01.

¹¹ Tak wyrażnie uchwała SN z dnia 11 maja 2005 r., III CZP 11/05, postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00, czy też uchwała NSA z dnia 17 grudnia 2001, FPK 13/01.

¹² Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. (Dz.U. 1989 Nr 33, poz. 175).

oraz odpowiednim stopniem zorganizowania, które to właściwości przejawiają się w odpowiedniej infrastrukturze technicznej (sprzęt, budynki itp.) oraz kwalifikacjach osób świadczących usługi w imieniu s.p.z.o.z., jak również w nieustającej gotowości do spełniania świadczeń. Za realizację przez s.p.z.o.z. przesłanki prowadzenia działalności na własny rachunek i w swoim imieniu należy uznać regulację zawartą w art. 35b ust. 1 u.z.o.z., który stanowi, że s.p.z.o.z., co do zasady, pokrywa z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów koszty działalności i zobowiązań. Ponadto, zgodnie z art. 1 ust. 1 w zw. z art. 5 u.z.o.z. przedmiotem działalności s.p.z.o.z. jest udzielanie świadczeń zdrowotnych ogółowi ludności lub określonej grupie ludzi. Jednoznacznie stąd wynika, że działalność s.p.z.o.z. jest nastawiona na szeroki krąg odbiorców, a nie na spełnienie swoich wewnętrznych potrzeb. Kontrowersje w zakresie przyznania s.p.z.o.z. statusu przedsiębiorcy rozpoczynają się na etapie sporu doktrynalnego odnoszącego się do spełnienia wymogu zarobkowego charakteru działalności przedsiębiorcy lub prowadzenia działalności według zasad racjonalnego gospodarowania. W omawianym orzeczeniu SN stanął na stanowisku, że do uznania określonej działalności za gospodarczą wystarczające jest jej prowadzenie na podstawie zasady racjonalnego gospodarowania.

Powyższa teza jest potwierdzeniem ustalonej linii orzeczniczej SN odnośnie do przedmiotowej kwestii¹³. W innym orzeczeniu SN stwierdził, że nie można przyjąć tezy, że „jeśli działalność ta nie przynosi zysków, to przestaje być działalnością gospodarczą” (uchwała SN z dnia 30 listopada 1992 r., sygn. akt III CZP 134/92). W uchwale z dnia 11 maja 2005 r. (sygn. akt III CZP 11/05) SN przyjął, że „motywem działalności takich zakładów nie jest osiąganie zysku, lecz zaspokajanie potrzeb ludności w dziedzinie zdrowia, niewątpliwie jednak działalność leczniczą zakładów charakteryzuje dążenie do jej racjonalizacji według założeń rachunku ekonomicznego. Wniosek taki wynika wprost z regulacji art. 34, 35b ust. 1 i 2, art. 50, 53, 54 i 55 u.z.o.z.” Ponadto, nie należy zapominać, że s.p.z.o.z. świadczy swoje usługi odpłatnie — co prawda, generalnie, świadczeniobiorcy za otrzymane usługi nie spełniają ekwiwalentnego świadczenia pieniężnego, lecz w ich imieniu czyni to Narodowy Fundusz Zdrowia. Nie należy również zapominać o tym, że Narodowy Fundusz Zdrowia dysponuje środkami uzyskanymi ze składek płaconych przez płatników. Świadczenia s.p.z.o.z. nie są więc działaniem typu non profit. Przyjęcie zasady z art. 35b ust. 2 u.z.o.z. również stanowi uzasadnienie dla twierdzenia, że s.p.z.o.z. prowadzi swoją działalność na podstawie zasady racjonalnego gospodarowania¹⁴. Obowiązek udzielenia świadczenia zdro-

¹³ Podobne stwierdzenia zawierają między innymi następujące orzeczenia: uchwała SN z dnia 30 listopada 1992 r., III CZP 134/92, uchwała z dnia 9 marca 1993 r., III CZP 156/92, postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00.

¹⁴ Przepis art. 35b ust. 2 u.z.o.z. brzmi następująco: „Publiczny zakład opieki zdrowotnej, o którym mowa w ust. 1, zwany dalej »samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej«, prowadzi gospodarkę finansową na zasadach określonych w ustawie”.

wotnego w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia, o którym mowa w art. 7 u.z.o.z., nie stanowi zaprzeczenia działalności takiego zakładu zgodnie z rachunkiem ekonomicznym, lecz jedynie wyjątek od tej zasady wynikający ze specyfiki oraz roli, jaką pełni s.p.z.o.z. We wspomnianej uchwale SN zauważył także, że s.p.z.o.z., udzielając szeroko rozumianych świadczeń medycznych, posiada uprawnienie do zawierania umów, których przedmiotem jest udzielanie zamówień na świadczenia zdrowotne (art. 35 u.z.o.z.), jak również „uczestniczy w obrocie gospodarczym, zawierając samodzielnie umowy cywilnoprawne z innymi przedsiębiorcami”¹⁵. Również NSA w swoim orzecznictwie wskazuje, że s.p.z.o.z. wypełnia wszystkie przesłanki do uznania go za przedsiębiorcę — nawet w odniesieniu do przepisów prawa publicznego¹⁶. Nawet uprzednie brzmienie art. 8a u.z.o.z. nie dawało podstaw do nieprzyznania s.p.z.o.z. statusu przedsiębiorcy — „z samego faktu wyłączenia stosowania ustawy o działalności gospodarczej z 1988 r. do zakładów opieki zdrowotnej można już było wyprowadzić wniosek, iż działalność zakładów opieki zdrowotnej, którą ustawa określa jako udzielanie świadczeń zdrowotnych, mogła być działalnością gospodarczą. Była to działalność gospodarcza, choć nieobjęta przepisami ustawy o działalności gospodarczej z 1988 r. Tym tylko można tłumaczyć wyłączenie stosowania ustawy o działalności gospodarczej do zakładów opieki zdrowotnej”¹⁷.

STANOWISKO DOKTRYNY

W doktrynie brak jest jednolitego stanowiska odnośnie do przyznania lub nie s.p.z.o.z. statusu przedsiębiorcy¹⁸. Należy również zauważyć, że generalnie polska doktryna prawa w swoich opracowaniach poświęca problematyce s.p.z.o.z. niewiele miejsca. Tak naprawdę zagadnienie s.p.z.o.z. jako przedsiębiorcy omówione zostało w glosach do postanowienia SN z dnia 26 kwietnia 2002 r. (IV CKN 1667/00) oraz do uchwały SN z dnia 11 maja 2005 r. (III CZP 11/05). Do pierwszego ze wskazanych orzeczeń SN napisana została jedna glosa — przez P. Bielskiego¹⁹. Autor wyraźnie wskazał, że przymiot przedsiębiorcy przysługiwał s.p.z.o.z. także w stanie prawnym, w którym nie obowiązywał jeszcze art. 43¹ k.c. Nie miał

¹⁵ Podobne stanowisko można odnaleźć we wcześniejszym postanowieniu SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00.

¹⁶ Przykładowo — uchwała NSA z dnia 17 grudnia 2001 r., FPK 13/01.

¹⁷ Uchwała NSA z dnia 24 września 2001 r., OPK 13/01.

¹⁸ P. Czepiel, *op. cit.*, s. 304 n.; J.P. Naworski, *op. cit.*, s. 322 n.; J. Jacyszyn, *Czy zakład opieki zdrowotnej może ogłosić upadłość?*, „Gazeta Prawna” 2000, nr 63; P. Bielski, *Glosa do uchwały SN z dnia 11 maja 2005 r., III CZP 11/2005*, „Rejent” 2007, nr 7–8, s. 202 n.; *idem*, *Glosa do postanowienia SN z dnia 26 kwietnia 2002 r., IV CKN 1667/00*, „Rejent” 2004, nr 2, s. 139 n.; U. Drozdowska, M. Zaremba, *Problematyka podmiotowości gospodarczej zakładów opieki zdrowotnej na tle wybranych orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego*, „Prawo i Medycyna” 2003, nr 13, s. 138.

¹⁹ P. Bielski, *Glosa do postanowienia SN z dnia 26 kwietnia 2002 r.*

również wątpliwości co do charakteru działalności prowadzonej przez s.p.z.o.z., nawet pod rządami ustawy o działalności gospodarczej. Jak stwierdził — „choć finansowanie udzielania świadczeń zdrowotnych na rzecz pacjentów objętych systemem ubezpieczeń zdrowotnych odbywało się w inny sposób, niż to miało miejsce w przypadku bezpośredniego ich finansowania przez pacjenta, to jednak nie może być wątpliwości — także w tym przypadku była to działalność usługowa, prowadzona w celach zarobkowych w rozumieniu art. 2 ust. 1 u.d.g.”

Głosy do uchwały SN III CZP 11/05 zawierają odniesienia do aktualnego stanu prawnego (z pewnym wyjątkiem, o czym dalej), więc w niniejszym opracowaniu zostanie im poświęcona większa uwaga. Do powołanej uchwały wydane zostały dwie głosy krytyczne oraz jedna pozytywna²⁰, która jednak zawiera krytykę niektórych fragmentów uzasadnienia. Bielski w głosie do uchwały SN z dnia 11 maja 2005 r. podtrzymał swoje stanowisko dotyczące uznania s.p.z.o.z. za przedsiębiorcę. Jednakże autor krytykuje niektóre ustalenia SN poczynione w przedmiotowej uchwale, jak chociażby przeciwstawienie reguł opłacalności i zysku zasadom racjonalnego gospodarowania, gdyż te drugie, w ocenie Bielskiego, uwzględniają reguły opłacalności i zysku. Ponadto, dla uznania danej działalności za gospodarczą wystarczy, że jest ona zarobkowa, a nie prowadzona w celu zarobkowym (przy spełnieniu pozostałych przesłanek). Autor również nie zgadza się z przeciwstawieniem kwestii osiągania zysków i zaspokajania potrzeb ludności w dziedzinie zdrowia, gdyż w dłuższym okresie osiąganie zysku z działalności gospodarczej (niezależnie od jej przedmiotu) nie byłoby możliwe bez rzeczywistego zaspokajania potrzeb klientów.

Naworski i Czepiel w swoich głosach wyraźnie krytykują ustalenia SN poczynione w przedmiotowej uchwale. Już na samym początku Naworski wyraża swoją wątpliwość odnośnie do zastosowania przez SN w przedmiotowej sprawie definicji znajdującej się w art. 43¹ k.c., bez rozważenia roli art. 479² § 1 k.p.c. Jako główny zarzut autor formułuje tezę, że do określenia znaczenia pojęcia „działalność gospodarcza” wskazanego w art. 43¹ k.c. należy stosować definicje zawarte w innych ustawach, w tym w szczególności definicję zawartą w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Podobne stanowisko w swojej głosie wyraził również Czepiel. Przy takim rozumieniu pojęcia „działalność gospodarcza” istotnym elementem jest zarobkowy charakter tak prowadzonej aktywności, co już na samym początku wyklucza możliwość traktowania s.p.z.o.z. jako przedsiębiorcę. Ponadto, jako kolejny argument potwierdzający tezę o niemożności przyznania s.p.z.o.z. statusu przedsiębiorcy Naworski wskazuje regulację zawartą w art. 50 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym²¹ (dalej: u.k.r.s.)²². Zdaniem

²⁰ Głosy krytyczne: P. Czepiel, *op. cit.*, s. 304 n.; J.P. Naworski, *op. cit.*, s. 322 n.; glosa aprobuja: P. Bielski, *Glosa do uchwały SN z dnia 11 maja 2005 r.*

²¹ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. (tekst jednolity — Dz.U. 2007 Nr 168, poz. 1186).

²² Art. 50 u.k.r.s. stanowi, że jeżeli podmiot wpisany do rejestru, o którym mowa w art. 49 ust. 1 (rejestr stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej — dop. A.M.-M.), podejmuje działalność gospodarczą, podlega

autora art. 50 u.k.r.s. w związku z ówczesnym brzmieniem art. 8a u.z.o.z.²³ wyraźnie potwierdza, że s.p.z.o.z. nie może być uznany za przedsiębiorcę, a nie jak stwierdził SN — jedynie zwalnia s.p.z.o.z. z konieczności uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorców. Podobnych argumentów używa Czepiel, który wyraźnie stwierdził, że w ocenie ustawodawcy s.p.z.o.z. nie jest przedsiębiorcą, gdyż obowiązek rejestracyjny s.p.z.o.z. dotyczy wpisu do rejestru, w którym ustawodawca umieścił inne podmioty, których działalność nie ma charakteru zarobkowego. W ocenie obejmującej aktualny stan prawny, jak i wcześniejszy, takie stwierdzenie wydaje się chybione. Zgodnie z wykładnią literalną przepis ten zwalnia s.p.z.o.z. z obowiązku wpisu do rejestru przedsiębiorców, a nie zakazuje przyznania mu statusu przedsiębiorcy. Jako inny kontrargument poglądu przyjętego przez SN Czepiel wskazuje cel, dla którego s.p.z.o.z. został utworzony — udzielanie świadczeń zdrowotnych oraz promocja zdrowia. Autor zauważa również, że uprawnienie do utworzenia s.p.z.o.z. przysługuje także uczelni wyższej, jaką jest akademia medyczna. Akademia medyczna nie jest przedsiębiorcą i tworzy s.p.z.o.z. nie w celach zarobkowych, lecz w celu realizacji zadań statutowych uczelni. Jako kolejne potwierdzenie wysuwanej przez siebie tezy, że nie można s.p.z.o.z. traktować jako przedsiębiorcy, autor w głosie wskazał utrudnienia likwidacyjne s.p.z.o.z., jakie zostały przewidziane przez przepisy u.z.o.z. Czepiel za kolejny argument uzasadniający przyjęte przez niego stanowisko, wskazuje brak możliwości swobodnego kształtowania ceny swoich usług przez s.p.z.o.z. Zdaniem Naworskiego na podstawie przepisu art. 54 pkt 1 i 3 u.z.o.z. wskazującego, że s.p.z.o.z. może uzyskiwać środki z odpłatnych świadczeń zdrowotnych i z wydzielonej działalności gospodarczej innej niż wymieniona w pkt 1, jeżeli statut zakładu przewiduje prowadzenie takiej działalności, tylko w zakresie tak wydzielonej działalności gospodarczej s.p.z.o.z. posiada przymiot przedsiębiorcy.

3. STATUS PRAWNY S.P.Z.O.Z. NA TLE REGULACJI PROJEKTU KSIĘGI PIERWSZEJ K.C.

Zgodnie z art. 57 § 1 projektu księgi pierwszej k.c.²⁴ (dalej: projekt) przedsiębiorcą jest osoba prawna albo fizyczna, która prowadzi na własne ryzyko działalność gospodarczą w sposób trwale zorganizowany. Domniemywa się przy tym,

obowiązkowi wpisu także do rejestru przedsiębiorców, z wyjątkiem samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej i kolumny transportu sanitarnego.

²³ Art. 8a u.z.o.z. sprzed nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 14 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej oraz innych ustaw (Dz.U. 2006 Nr 143, poz. 1032) miał następujące brzmienie: „Do zakładu opieki zdrowotnej nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej”.

²⁴ Projekt z października 2008 r. utworzony przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego działającą przy Ministrze Sprawiedliwości, dostępny na stronie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego.

że działalność gospodarcza osoby prawnej jest trwale zorganizowana. Przepis § 2 stanowi definicję działalności gospodarczej. Zgodnie z jego treścią działalnością gospodarczą jest stała działalność zarobkowa lub mająca inny charakter gospodarczy (wyróżnienie własne — A.M.M.), a także samodzielna działalność zawodowa. W uzasadnieniu do projektu zostało wyraźnie stwierdzone, że ukształtowanie definicji działalności gospodarczej poprzez wskazanie nie tylko jej zarobkowego charakteru jest zabiegiem celowym. Celowość takiego rozwiązania wynika z obserwacji praktyki obrotu, jak również orzecznictwa SN oraz poglądów doktryny w tej kwestii.

Na podstawie tak uregulowanych definicji samego przedsiębiorcy oraz działalności gospodarczej nie ma wątpliwości, że działalność s.p.z.o.z. będzie powszechnie traktowana jako działalność gospodarcza. Największe wątpliwości, jak do tej pory, budził charakter zarobkowy prowadzonej działalności gospodarczej. Pod rządami nowego k.c. (jeżeli oczywiście przepis art. 57 projektu nie ulegnie zmianie w tej kwestii), przy zastosowaniu definicji ustawowej pojęcia „działalność gospodarcza”, nie będzie potrzeby definiowania tego pojęcia przez doktrynę i orzecznictwo lub odwoływania się do definicji zawartych w innych ustawach, a w szczególności w art. 2 u.s.d.g. W związku z tym oraz wyraźnym wskazaniem przez ustawodawcę, że działalność gospodarcza nie musi mieć wyłącznie charakteru zarobkowego, nie powinien budzić wątpliwości status s.p.z.o.z. na gruncie prawa cywilnego jako przedsiębiorcy. S.p.z.o.z. jako osobę prawną będzie dodatkowo wiązać domniemanie, że jego działalność gospodarcza ma charakter działalności trwale zorganizowanej.

Działalność prowadzona przez s.p.z.o.z. niewątpliwie będzie mieściła się w zakresie działalności mającej inny cel gospodarczy. Jak wskazuje ukształtowane pod rządami obecnie obowiązujących przepisów orzecznictwo i niekiedy również stanowisko doktryny, działalnością gospodarczą jest również działalność prowadzona na podstawie zasady racjonalnej gospodarki w celu spełnienia określonych świadczeń na rzecz konkretnego kręgu odbiorców, czyli działalność mająca inny cel gospodarczy. Działalność s.p.z.o.z. jest aktywnością nastawioną na uzyskanie określonego zarobku, choć nie zawsze podmiot ten uzyskuje jakikolwiek zysk w związku z prowadzoną działalnością. Jednakże określone reguły postępowania w zakresie gospodarowania finansami jednoznacznie wskazują, że efektem stosowania tych reguł powinna być sytuacja, w której s.p.z.o.z. będzie mógł pokrywać z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów koszty prowadzonej działalności i zaciąganych zobowiązań. Jest to główny cel wprowadzonych rygorów w zakresie gospodarowania środkami przez s.p.z.o.z. Obecna regulacja prawna nie pozwala na przyjęcie stanowiska, że działalność s.p.z.o.z. nie jest prowadzona w oparciu o reguły racjonalnego gospodarowania. Brak zysków osiąganych przy prowadzeniu działalności nie wyklucza określonego rodzaju aktywności z kręgu działalności mającej charakter w pełni gospodarczy. Przy zachowaniu dotychczasowych regulacji zawartych w u.z.o.z. w odniesieniu do sposobu wydatkowania

środków przez s.p.z.o.z. działalność tego podmiotu nadal będzie miała przymiot działalności prowadzonej w oparciu o zasady racjonalnej gospodarki. Zatem nadal będzie to działalność mająca inny cel gospodarczy, czyli zgodnie z definicją ustanowioną w art. 57 § 2 projektu działalność s.p.z.o.z. bez wątpienia będzie miała przymiot działalności gospodarczej, a s.p.z.o.z. przysługiwać będzie status przedsiębiorcy.

Mając na uwadze powyższe rozważania, za w pełni uprawnione należy uznać stwierdzenie, że wprowadzenie definicji „działalności gospodarczej” na gruncie przepisów prawa cywilnego wyeliminuje dotychczasowe spory i niejasności powstałe w odniesieniu do statusu s.p.z.o.z. Zdefiniowanie pojęć, które dotychczas pozostawały w sferze objaśnień orzecznictwa i doktryny, prowadzi w tym momencie do uzyskania jednolitego rozumienia pojęcia, którego elementy istotne były różnie pojmowane, co powodowało wiele rozbieżności. Mimo ukształtowanego jednolicie orzecznictwa SN w tym zakresie, sądy powszechne często przyjmowały stanowisko prezentowane w doktrynie przez Czepiela i Naworskiego. Prowadziło to do sytuacji, w których jeden sąd rozstrzygał spory między s.p.z.o.z. a przedsiębiorcą na podstawie przepisów ogólnych postępowania cywilnego, natomiast inny sąd rozstrzygał spory między tym samym s.p.z.o.z. a innym przedsiębiorcą, stosując przepisy postępowania w sprawach gospodarczych. Takie sytuacje powodowały spadek zaufania do instytucji prawnych zwłaszcza wśród osób kierujących s.p.z.o.z., jak również nie wpływały pozytywnie na budowanie i kształtowanie świadomości prawnej.

Natomiast niejasne nadal pozostaje, jak ustawodawca zdecyduje się zaklasyfikować s.p.z.o.z. — czy jako przedsiębiorcę rejestrowego, czy „zwykłego”. Wydaje się jednak, że skoro ustawodawca w obecnym stanie prawnym nie żądał od s.p.z.o.z. wpisu do rejestru przedsiębiorców, to również nie będzie tego żądał w przyszłości. Jednakże w takim wypadku ustawodawca powinien *expressis verbis* wskazać, że niezależnie od osiąganych przychodów s.p.z.o.z. nie podlega obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców. W takiej sytuacji trzeba także uregulować wyraźnie, jak należy postępować w sytuacji, gdy to s.p.z.o.z. będzie żądał wpisu do rejestru przedsiębiorców. Będzie się to wiązało albo ze zmianą przepisów u.k.r.s. bądź z zakazem występowania przez s.p.z.o.z. z takim żądaniem. Drugie z rozwiązań stanowiłoby o konsekwencji ustawodawcy w odniesieniu do dotychczas przyjętych rozwiązań, a ponadto pozwoliłoby uniknąć wątpliwości w zakresie obowiązków spoczywających na s.p.z.o.z. wpisanych do rejestru przedsiębiorców (jak chociażby obowiązku ogłaszania wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym). Wprowadzenie prezentowanego rozwiązania nie byłoby oczywiście jednoznaczne ze zniesieniem obowiązku wpisu s.p.z.o.z. do rejestru w ogóle. Nadal powinien zostać utrzymany obowiązek wpisu s.p.z.o.z. do odpowiednich rejestrów. Jeżeli ustawodawca uzna jednak, że s.p.z.o.z. w swej działalności ma być uznany za przedsiębiorcę, do którego stosuje się postanowienia dotyczące wpisu do rejestru, powinien dokonać odpowiednich zmian w u.k.r.s.

Mając na uwadze wyeliminowanie wątpliwości w zakresie przyznania s.p.z.o.z. przymiotu przedsiębiorcy, warto również zwrócić uwagę na relację między s.p.z.o.z. a pacjentem pod kątem relacji przedsiębiorca–konsument. Skoro s.p.z.o.z. będzie bez wątpienia przedsiębiorcą, który jest podmiotem profesjonalnym, świadczącym swe usługi w stały sposób, to w takiej sytuacji pacjent, jako strona umowy o świadczenie usług, jak się wydaje, będzie miał prawo do uzyskania przywilejów należnych konsumentowi.